

Faramuci. A szót a MTsz. szótározza először katonanyelvi adatként. Jelentése 'eine Art Spiel', bakajáték, amely abból áll, hogy a résztvevők körbe ülve herezacskójukra spárgát kötnek, mindegyik spárgaszál végét más fogja és húzza, s aki először feljajdul, az a vesztes. Alakváltozata: *faramucsi*.

Az EtSz. is számba veszi a szót, de csak annyit mond róla, mint a MTsz., és hozzáteszi, hogy eredete ismeretlen.

Ez a maroknyi adat némi kiegészítésre szorul. Először is meg kell emlékeznünk a *faramuciz* igealakról, mert ez az eredet szempontjából elsődlegesnek látszik. Meg kell említenünk azt is, hogy a *faramuciz* is, meg a *faramuci* is régóta kikerült a kaszárnyából (eredeti jelentésében talán ma már ott nem is ismerik), az utca szava lett, beóvakodott a diáknyelvbe, a sportargotba, a durvább tónusú társalgási nyelvbe, sőt az alsóbbrendű irodalom (kabaré stb.) nyelvébe is. E szélesebb körben természetesen sokféle jelentésárnyalatot szedett magára, ezeket azonban a szó erősen affektív jellegére való tekintettel bajos volna pontosan meghatározni. De ezek az újabb árnyalatok¹ nem is érintik magyarázatunkat.

Ami mármost az eredet kérdését illeti, GOMBOCZ ZOLTÁN váltig meg volt győződve, hogy a szó az olaszból került hozzánk. Közvetlenül halála előtt beszélgetés közben többször is hangoztatta ezt a nézetét, abból indulván ki, hogy a magyar szó kezdetén nyilván az olasz *far(e) a . . . lappang*. Hogy mi jön utána, annak a tisztázására már — sajnos — nem volt ideje.

Ezt a torzóban maradt gondolatot most talán be tudjuk fejezni. A *fare* után — szerintünk — *ammušire* következett az olaszban. Az *ammušire* a. m. 'ein finsteres Gesicht machen, finster blicken' (RIGUTINI—BULLE), 'megneheztel, elfintorítja képét' (Kőrösi). Az alapszó itt *muso* 1. 'testa del cane . . . e si dice d'altri animali, museau, bajou'; 2. 'viso dell' uomo, ma per ischerno o per ischerzo, museau, visage'; 3. 'muso per broncio, segno di cruccio, musata, moue, grimace, mine, bouderie' (vö. F. DE ALBERTI DI VILLANOVA, Grande Diz. II.). Számunkra a két utóbbi jelentés egyaránt fontos: a 2. jelzi, hogy a szónak az olaszban is van kapcsolata az alsóbb stílusrétegekkel, a 3. pedig kezünkbe adja a megfejtés kulcsát. Ennek az alapján ugyanis a *far(e) ammušire* a. m. 'valakit megfintorogtatni', vagyis úgy csinálni, hogy elfintorítsa a képét, fizimiskáját. Hogy ez a jelentés az eredeti tárgyi vonatkozást kielégíti, aligha kétséges. A brutális játék részeseinek minden okuk megvolt arra, hogy

¹ Pl. *faramuciz* 'vacakol, pepecsel, haszontalanul mulatja az időt', sportban: 'főlölegesen cselezget', *faramuci egy alak* 'furesa alak' stb.

eltorzuljon az arcuk a fájdalomtól. Grimaszt vághattak, csak éppen szólni nem szólhattak, mert aki feljajdult, vesztett.

A magyar szó pontosan megfelel az olasz kifejezésnek. Eredetibb alakja talán **faramusziz* vagy **faramusiz* lehetett. Ebből a *faramuciz*, illetőleg *faramucsiz* egészen szabályos alakulás, a *faramuci* és *faramucsi* pedig közönséges elvonás az igéből.

LAZICZIUS GYULA.